

Телевизијско обраћање високог представника/специјалног представника ЕУ грађанима Босне и Херцеговине

Данас, на основу подршке Европске уније и држава чланица Савјета за имплементацију мира, преузимам дужност високог представника међународне заједнице и специјалног представника Европске уније у вашој земљи. Већ знате како се зovem и одакле долазим, но упркос томе сматрам да је ред да вам се представим, кажем неколико ријечи о томе са којим циљевима долазим у вашу земљу и приближим вам своје лично виђење ове одговорне мисије.

Прије свега, желим подвући чињеницу да долазим са великим поштовањем према вашој земљи. Дубоко сам свјестан свега што је у протеклој деценији претрпила. Свјестан сам да је управо БиХ земља чије је становништво поднијело највеће жртве приликом трагедије у првој половини деведесетих година. Управо због тога БиХ више него било која друга земља заслужује да јој будућност буде много љепша и боља од прошлости.

Прије ступања на функцију високог представника имао сам пуно разговора са људима који вашој земљи желе свако добро. Говорили су ми да млади људи имају млак однос према властитој земљи и да би је многи напустили уколико би им се за то пружила права прилика. Многима недостаје оно што се другдје сматра обичним патриотизмом и поносом на земљу у којој живе.

Истина, позитиван став према држави је осјетљива и сложена категорија не само код вас, већ и другдје, међутим, у великој мјери се постиже једноставно: практичним мјерама умјесто великих и узвишених ријечи. На примјер, стварањем достојних услова за живот – таквих услова, да особа која тражи посао не мора послодавца подмитити да би добила посао. Поштовање грађана према држави у којој живе расте онда када држава успијева ефикасно и правично кажњавати корупцију, поткупљивање, велике финансијске преваре, када јача правна држава и поштовање људских права. Поштовање државе ће расти уколико оптужени за ратне злочине буду стварно гоњени, уколико осуђени злочинци не буду бјежали из затвора, кад се тамо нађу сви којима је тамо мјесто, кад ароганцију државних службеника замијени спремност пружити услугу грађанину, кад образовање достигне ниво који може конкурисати европском нивоу. Практични кораци који воде ка побољшању квалитета живота грађана политичари могу спровести одмах, јер за то имају потребна овлашћења. За то нису потребни никакви велики политички договори, нити компромиси који се тешко постижу. Но, немојмо одмах тражити ни идеално стање ствари. Теоретисање о томе шта би било идеално до сада још ни једну земљу није покренуло напријед.

На другој страни, много је већ постигнуто. Уз помоћ међународне заједнице су се десиле значајне промјене, које су побољшале рад демократских институција и створиле основу за јединствену привреду. Дошло је до јачања заједничких институција и тијела – на примјер војске и пореског система, појачала су се овлашћења централне Владе, формиране су заједничке безбједносне агенције. У том смислу бих могао набрајати и даље. Упркос томе, многи размишљајући о вашој земљи данас констатују да у њој још увијек недостаје помирење и повјерење. Реформе као да су застале, позитивна атмосфера се изгубила. Да би дошли до тог закључка стварно није потребно бити политички аналитичар. Довољно је отворити новине. Буквално ћете осјетити хладноћу, злобу, нетолеранцију, оптуживање, сумњичавост. Куда ову земљу води данашњи стил

политике? То је легитимно питање које ћу постављати водећим представницима ове земље. Политичари у владама и парламентима су легитимни и налазе се на својим мјестима на основу слободне воље грађана. Лично сам увјерен, да их као гласачи нисте тамо поставили зато да би пооштравали сукобе и демонстрирали незаинтересованост за сарадњу, већ да би бранили ваше интересе. А то је могуће само на један начин – тражењем компромиса. Само компромис – значи остваривање властитих интереса, али не по цијену игнорисања интереса других – је начин, којим БиХ може кренути напријед. Ово једноставно правило ће по свој прилици бити потребно чешће понављати политичарима – како с моје стране, тако и с ваше стране као грађана. Још нико није изградио ништа добро и корисно на оптуживању, одбијању, негативним емоцијама. У свијету не постоји примјер успјешне земље, а да у њој политичари нису у стању да се договоре.

Подсјећам да су избори одржани недавно и још увијек се налазимо на почетку законодавног циклуса. Протекло је мање од пола године од формирања нове Владе. Новоизабрани представници имају пред собом скоро цијели мандат. Требало би да говоримо о томе какве су њихове визије, каква је по њиховом мишљењу будућност ове земље, који су циљеви политичких челника, гдје они – и ми са њима – желе видјети БиХ након три и по године, када ћете поново изаћи на изборе. Имамо право и да их питамо шта у том правцу раде. Али, то овдје не видим и не чујем. Умјесто тога, слушам изјаве и реакције на изјаве, које махом говоре о томе шта не желите, шта одбијате, са чиме нисте сагласни. Куда то води? Гдје ћемо завршити, ако тако будемо наставили? Које рачуне ће политичари полагати грађанима прије сљедећих избора? Да ли ће се хвалити тиме колико су пута одбили усвајање компромиса? Или ће се радовати томе колико су договора спријечили?

Зато сам себи дао задатак да помогнем да се међу политичаре врати довољан степен међусобног повјерења, на основу којег би могли наставити са спровођењем стабилизације функционалне

државе и њених демократских институција. То је, по мом увјерењу, довољно јак разлог да сви заједно радимо на брзом путу ка будућности, европској будућности. Не вјерујем да постоје политичари који желе лоше својој земљи, који јој желе зло, који је гурају назад умјесто напријед. Такође не вјерујем да у овој земљи постоји један једини човјек који жели да се врате деведесете. Зато заједно не смијемо и нећемо толерисати никакве активности нити изјаве, које БиХ враћају у атмосферу напетости и мржње. Успостављањем атмосфере повјерења и толеранције ћемо бити способни да кренемо напријед и што се тиче конкретних политичких питања пред којима се БиХ данас налази.

У овим међусобним нападима, као да смо превидјели, да цијелој земљи у међувремену одлази воз. Још прије годину дана, БиХ је релативно позитивно напредовала ка Европској унији и њени изгледи су били врло добри. Данас то више није случај. Треба рећи отворено, да је БиХ у процесу европских интеграција данас на посљедњем мјесту и да је даље од ЕУ него било која друга земља у вашем региону. Али није само то у питању. Разлика се сваким даном повећава. Сви они напредују – додуше свако другачијим темпом, али напредују. За то вријеме ви стојите и чини се да то никог не забрињава. Док се остале земље у региону труде да ураде све да би доказале да заслужују чланство у ЕУ, ви се радије бавите међусобним оптуживањем и оптуживањем међународне заједнице, укључујући и ЕУ.

Да ли неко може да мисли да је то положај који БиХ заслужује? Не вјерујем да сте, послје свега кроз шта је ваша земља прошла, добровољно изабрали улогу посљедње земље Европе. Док остале земље балканског региона добијају знатне суме новца из Европе, укључују се у програме размјена, поједностављују путовања – другим ријечима, отварају се Европи и Европа се отвара њима – овдје Европу нико ни не спомиње. Чини се да то више брине Европу, него саму БиХ. Јер ако би је бринуло, нешто би учинила да се то промијени.

Често чујем један аргумент – ви сте нам наметнули дејтонски

систем, зато сте дужни радикално и да га промијените. У вези тога само оволико. Прво: тамо су били и ваши политичари. Друго: тада је било добро да се тако десило. И треће: помажемо толико, колико је у нашој моћи. А могућности нису ограничене недостатком политичке снаге. Ограничене су дубоким увјерењем демократског свијета у то, да све што је наметнуто спољним диктатом не може бити трајна вриједност. Од међународне заједнице је потпуно легитимно да од овдашњих политичара тражи да се договоре. То није никакво непринципијелно балансирање између посвађаних политичара, нити је расподјела кривице на све. То није бијег пред одговорношћу. То, што ми захтијевамо од овдашњих политичара је само то, кроз шта смо прошли сви ми и то у чему свакодневно живимо. Без непрестаног постизања споразума, без узимања у обзир и других интереса осим својих властитих, Европска унија не би преживјела ни један дан.

Дозволите ми да примијетим и подсјетим да током рата и у току сљедећих дванаест година међународна заједница је пуно инвестирала у БиХ у људском, политичком и финансијском смислу. Све то је чинила у јединој намјери: да стабилизује мир и помогне вашој земљи у развоју, да би што више личила на остале европске земље које су безбједне, стабилне, просперитетне и демократске. То, због чега смо још увијек присутни у вашој земљи и то, што од вас захтијевамо, је само испуњавање договора на које су се ваши политичари обавезали. Поновићу још једанпут – то што желимо није само зато што је добро за вас, већ зато што желимо видјети стабилну, безбједну, просперитетну БиХ као саставни дио демократске развијене Европе? Ми нисмо ваши непријатељи. Ту смо зато да бисмо вам помогли. Зато нико не би требало да је заинтересован да будемо неуспјешни или да се труди радити против нас. Нападати некога, ко вам жели помоћи, значи радити против себе. Разумни људи се не нападају. Обрнуто – наш успјех је и ваш успјех, наш неуспјех је и ваш неуспјех.

Амбиције имам још на једном пољу. Желим вам помоћи у бољем разумијевању свијета коме стремите, прије свега бољем

разумијевању Европске уније. За БиХ нема боље будућности од европске. Вјерујте ми на ријеч, јер говорим са позиције човјека, који из личног искуства може упоредити шта значи бити ван, а шта значи бити у оквиру ЕУ.

Долазим из земље са искуством, које је додуше мање драстично, али до одређене мјере ипак упоредиво са вашим. Овдје мислим на искуство са распадом државе и потребом изградње потпуно нове државности, нових институција, формирања дјелотворног политичког система, савладавања економске транзиције, стварања демократског грађанског друштва. Није било лако. Не тако давно, свега прије десет година, високи међународни представник је назвао моју земљу црном рупом на карти Европе. То је било вријеме када су наши сусједи, са којима смо годинама ишли раме уз раме, почели да нам измичу – постали су чланови НАТО-а, започели су преговоре о уласку у ЕУ. Могуће је, да је управо то био сигнал који нам је требао, да бисмо се – сликовито речено – пробудили и сконцентрисали на то што је кључно: на властиту будућност и будућност наше дјеце. Довољно је било само седам година, што је с историјске тачке гледишта стварно кратак рок, да прије три године и ми постанемо чланица НАТО-а и као једна од најбоље припремљених земаља уђемо у ЕУ.

Словачка је данас врло успјешна динамична земља Европске уније, што многи сматрају чудом. Међутим никакво чудо се није десило. У питању је било само концентрисање на циљ који је зацртала владајућа коалиција, у то вријеме сачињена од различитих политичких опција. Циљ је било чланство у Европској унији, што је била основа за успјех. И не само то. Привреда се данас развија изузетно добро, у великој мјери пристижу инвестиције, отварају се нова радна мјеста, повећавају се плате. Не постоји ни један сегмент живота у коме чланство у ЕУ није позитивно утицало на живот људи. Није случајно да је у мојој земљи подршка ЕУ данас још већа него што је била у вријеме нашег уласка у ЕУ. Лично сам учествовао у том процесу и знам шта смо урадили добро, као и које смо грешке направили. Желио бих да са вама подијелим и ово искуство.

Рећи ћете: имали сте друге околности, нисте имали рат, не упоређујте. Па ипак поредим и намеће ми се закључак, да грађани Босне и Херцеговине управо због свих патњи које су преживјели заслужују више од других да их домаћи политичари доведу на праг Европске уније.

Желио бих да сви заједно престанемо да шпекулишемо на тему такозваних Бонских овлаштења високог представника. Те шпекулације дијеле и замагљују, на једној страни стварају непотребну напетост а на другој нереалну еуфорију. Желим да сви ми који учествујемо у пројекту изградње стабилне и просперитетне Босне и Херцеговине – значи грађани, домаћи политичари и представници међународне заједнице – пођемо од једине политичке категорије: од одговорности. У овом процесу свако од нас има властиту одговорност, које треба бити свјестан и на основу ње дјеловати. Увјеравам вас да ћу, бар што се мене тиче, управо тако и поступати.

У БиХ нисам дошао да бих себи или вама доказивао која овлаштења имам на располагању. Вјерујте ми да сам у БиХ дошао зато што желим да помогнем овој земљи, зато што желим да БиХ крене напријед. Ако у интересу постизања тог циља буде потребно да употрејобим своја овлашћења, нећу оклијевати.

Кроз неколико дана ћемо се многи окупити у Сребреници – мјесту гдје се десио страشان злочин, гдје је почињен геноцид, што је потврдио и Међународни суд правде. Надам се да ће нас у Сребреници бити пуно. Осим чланова породица жртава, којима ћемо поново изразити своје саучешће, присутни ће бити и многи политички представници цијелог босанско – херцеговачког политичког спектра. Прије свега људски треба изразити дужно поштовање сребреничким жртвама. Но, то ће уједно бити и прилика да се сјетимо свих жртава ратних страхота на територији Босне и Херцеговине.

Правда мора бити задовољена. Кривци морају бити кажњени по заслуги. Говорећи о прошлости ипак не смијемо заборавити будућност. Прошlost не смије бити препрека на путу ка

будућности. Зато је потребна правда, која је уистину праведна, објективна и непристрасна. Правду не могу тумачити они који су и сами на било који начин били активни учесници тадашњих сложених политичких дешавања, јер не могу бити објективни. Жртвама Сребренице неће помоћи, а грађанима данашње Босне и Херцеговине ће штетити уколико било ко на овој трагедији данас почне да гради своју политичку агенду. Потребан нам је приступ који демонстрира мој лични изасланик, амбасадор Бонд заједно са својим домаћим партнером Игором Давидовићем. Пут који се заснива на помоћи, оживљавању, пројектима и нади за Сребреницу – то је пут који води напријед.

Иза мене је први радни дан у Босни и Херцеговини. Преузео сам канцеларију од свог претходника др. Шварц-Шилинга, коме сам се захвалио за труд и припрему канцеларије за прелазак под моју управу. Непосредно након тога сам посјетио Предсједништво Босне и Херцеговине, да бих се представио вашем колективном руководству и прије свега изразио поштовање држави у којој ћу боравити и радити у име међународне заједнице. Иако је у питању први формални сусрет, охрабрен сам његовим резултатом. Сва три највиша представника БиХ су ми обећала максималну помоћ и дала ми увјерење, да ће се трудити да превазиђу период стагнације и направе корак напријед на европском путу. Држим их за ријеч и на томе ћу убудуће градити. Исто то бих желио чути и од свих осталих представника ове земље са којима ћу се свакодневно сусретати и разговарати. Зато сам сигуран да ћемо заједно са вама, грађанима Босне и Херцеговине, у овоме успјети.